

Informatienota raad

Zaaknummer: Z-19-084363
Nummer: DOC-20-311560
Datum: 16-10-2020
Steller: College
Onderwerp: Voorbereiding besluitvorming Wegenoverdracht HHNK

Ter informatie

Kennisnemen van:

Voorbereiding besluitvorming Wegenoverdracht HHNK

Aanleiding

In 1993 is met de Wet herverdeling wegen een eind gekomen aan versnipperd beheer van wegen. Er zijn sindsdien 3 wegbeheerders: het rijk voor de rijkswegen, de provincie voor de provinciale wegen en de gemeente voor het onderliggend wegennet. In het westen van het land beheren waterschappen van oudsher ook wegen. Het Hoogheemraadschap Hollands-Noorderkwartier (HHNK) heeft circa 1.400 km wegen in beheer. In de zeven Westfrieze gemeenten gaat dit over circa 500 km aan wegen. HHNK wil deze wegen overdragen aan de gemeenten. Deze wens is opgepakt door de colleges van de Westfrieze gemeenten. Op 10 juli 2017 is er een intentieovereenkomst gesloten met het Hoogheemraadschap en deze gemeenten. De overeengekomen intentie is om te onderzoeken onder welke voorwaarden de overdracht kan plaatsvinden. De belangrijkste voorwaarde is een financiële: “De totale gemeentelijk lasten in elk van de Westfrieze gemeenten mogen als gevolg van de overdracht van wegen vanuit het hoogheemraadschap niet hoger worden dan de huidige gemeentelijke belastingen, vermeerderd met de huidige wegenheffing uit de waterschapslasten. Uitgezonderd is de trendmatige verhoging.”

Om te onderzoeken of een en ander te doen is binnen de gestelde financiële voorwaarde is er een Businesscase (BuCa) opgesteld waarin alle kosten op een rij gezet zijn. Hierbij zijn verschillende scenario's uitgewerkt, waarvan de belangrijkste twee hieronder zijn aangegeven.

Scenario 0

Elke gemeente regelt de overdracht zelf met HHNK. Dit scenario is strijdig met de intentieovereenkomst om het samen op te pakken. Hierbij worden grote afkoop- en gewenningsbijdragen gevraagd en gegeven. In dit scenario is het onvermijdelijk is dat de lasten voor de inwoners van Medemblik binnen enige jaren stijgen.

Scenario 1

De gemeenten onderhouden de wegen zelf, maar ondersteunen elkaar om de kosten op te brengen. In de in februari en maart van dit jaar gehouden ronde langs de raden zijn de verschillende scenario's geschetst en lijkt het merendeel van de raden in te kunnen stemmen met een voorstel conform scenario 1.

In het Portefeuillehouderoverleg Overdracht Wegen van 16 september is het volgende afgesproken:

1. Keuze voor Scenario 1

De Westfrieze gemeenten nemen de wegen van HHNK over, beheren de wegen ieder voor zich en ondersteunen elkaar om de kosten op te brengen.

2. *Ondersteuning*

De wederzijdse ondersteuning is een vast bedrag gebaseerd op de business case en is voor de duur van 10 jaar. Gedurende deze periode is de financiële lastenverdeling als volgt:

- a. De gemeenten Koggenland, Opmeer, Medemblik en Drechterland ondervinden geen lastenverzwaring als gevolg van de wegenoverdracht. Dit is mogelijk dankzij de bijdrage van de gemeenten Hoorn, Enkhuizen en Stede Broec.
- b. Het financiële voordeel van de Wegenoverdracht voor West-Friesland wordt zoveel mogelijk aan de gemeenten Hoorn, Enkhuizen en Stede Broec gegeven.

Nader onderzocht wordt wat de financiële consequenties zijn als de periode van wederzijdse ondersteuning verlengd wordt tot 12 jaar.

3. *Datum van overdracht*

De overdracht is per 1 januari 2022 dan wel 1 januari 2023. Voor Medemblik is de overdracht niet eerder mogelijk dan 1 januari 2023. Medemblik staat voor een ingrijpende opgave. Het gaat 40% van alle buitenwegen van West-Friesland in beheer nemen. Dit vraagt een gedegen voorbereiding en de formatie moet met minimaal 11 fte uitbreiden. Bovendien moeten alle gronden kadastraal overgenomen worden. Een voorbereidingsperiode van circa twee jaar wordt noodzakelijk geacht. De gemeente Medemblik kiest daarom voor 1 januari 2023.

4. *Evaluatie*

Vier jaar voor het aflopen van de ondersteuningsperiode worden de gemaakte afspraken geëvalueerd door de Westfriesse gemeenten, waarbij de mogelijkheid de periode te verlengen niet wordt uitgesloten.

Kernboodschap

Het college stemt in met het voorbereiden van de besluitvorming met betrekking tot Wegenoverdracht HHNK op basis van de afspraken gemaakt in het Portefeuillehoudersoverleg Overdracht Wegen van 16 september. Het college acht een wederzijdse ondersteuningsperiode van 12 jaar een wezenlijke voorwaarde voor Medemblik om uiteindelijk in te kunnen stemmen met de Wegenoverdracht.

Consequenties

De wegenoverdracht heeft een aantal voordelen:

1. Het beheer van alle wegen binnen de gemeente komt onder regie van de gemeente. Hierdoor is een betere afstemming en coördinatie mogelijk. De gemeenten krijgen meer grip op de verkeersveiligheid en meer armslag bij de Ruimtelijke Ordening. Daarnaast is een voordeel voor de burgers dat er 1 loket komt.
2. De overdracht is op den duur onvermijdelijk. De verwachting is dat de Provincie te zijner tijd met een aanwijzing zal komen. Door de wegen nu over te nemen houdt de gemeente de regie over de wegenoverdracht.
3. Het nu voorliggende voorstel om als West-Friesland gezamenlijk de kosten voor het onderhoud te dragen biedt voor Medemblik de kans om voor tenminste 10 jaar geen extra financiële lasten van de overdracht te ondervinden.

Bij het overnemen van de wegen zijn ook een aantal kanttekeningen te plaatsen.

1. De beheertaak wordt verzaamd. De gemeente krijgt de verantwoordelijkheid voor een aanzienlijk groter areaal dan nu het geval is. Dat is niet alleen een beheertaak. Het betekent ook, dat de gemeente een grotere verantwoordelijkheid krijgt voor de verkeersveiligheid en mobiliteit.

Daarnaast kleven er aan de overname van de wegen kleven een aantal risico's. Denkbare risico's zijn vervuiling in de ondergrond, slechte fundering van wegen, essentaksterfte in bomen, maar ook aan ontbrekende beheergegevens. De risico's zijn beschreven in hoofdstuk 12 van de Businesscase en gebudgetteerd. In de risicoparagraaf van de gemeentebegroting worden deze risico's te zijner tijd toegevoegd. Daarnaast komen er mogelijk ook lijken uit de kast. Hierover maken de gemeenten afspraken met HHNK hoe hier mee om te gaan. Ook maken de gemeenten onderling nog afspraken hoe hier mee om te gaan.

2. Niet becijferd maar wel een alternatief is om de wegen niet over te nemen. De consequentie hiervan is ongewis. De verwachting is dat de Provincie op termijn met een aanwijzing komt, als HHNK met de andere gemeenten in haar werkgebied al overeenstemming heeft bereikt over de overdracht. Aan dit alternatief zijn financiële risico verbonden, met name voor de inwoners van de gemeente. De algemene trend is dat de wegen worden overgenomen. Medemblik zal dan als een van de weinigen overblijven. Op den duur betalen de inwoners van de gemeente Medemblik aan HHNK via de Wegenheffing alsnog rechtstreeks en volledig voor het onderhoud van de wegen.
3. De zwaardere beheertaak brengt ook een financiële last mee. Deze last is voor tenminste 10 jaar na de overdracht afgedekt als de voorgenomen solidariteit in West-Friesland door de gemeenteraden van de overige Westfriese gemeenten wordt bekrachtigd.
De positie van Hoorn is hierin cruciaal. Financieel gezien is het voor Hoorn het voordeligst om de wegenoverdracht rechtstreeks met HHNK te regelen: snel een beslissing in een complex dossier, directe verlichting voor hun begroting en geen financiële verplichtingen naar de andere gemeenten. Mede op aandringen van Medemblik kiest Hoorn er niettemin voor om voor langere tijd, tenminste 10 jaar, de solidariteit vorm te geven door voor een geruime periode een vaste financiële ondersteuning te garanderen. Hierdoor stijgen de lasten voor Medemblik gedurende deze periode niet als gevolg van de wegenoverdracht. Bovendien heeft Hoorn ingestemd om vier jaar voor het aflopen van de overeenkomst een evaluatie te houden. Afgezet tegen de situatie die ontstaat bij scenario 0, rechtstreekse overdracht van HHNK, is dit verreweg voordeliger. In scenario 0 krijgt Medemblik een gewenningsbijdrage van HHNK die ruwweg overeenkomt met een ondersteuning van 5 jaar.

Ondanks deze kanttekeningen is overname van de wegen onder het beschreven scenario de beste optie.

Daarnaast is de periode van wederzijdse ondersteuning een belangrijk aandachtspunt.

De intentieovereenkomst van 10 juli 2017 voorzag dat de lasten voor de gemeenten niet zouden stijgen als gevolg van de wegenoverdracht. Door het beperken van de periode van wederzijdse ondersteuning wordt aan die voorwaarde niet langer voldaan als die periode eenmaal is afgelopen. Dit is met name voor Medemblik moeilijk te accepteren gegeven de lastenverzwaring die dit tot gevolg heeft. Het is voor de acceptatie van de wegenoverdracht essentieel dat die periode zo lang mogelijk is. Een ondersteuningsperiode van 12 jaar is dan ook voor Medemblik van wezenlijk belang. Het verlengen van de ondersteuningsperiode van 10 naar 12 jaar heeft de voorkeur van de netto-ontvangende gemeenten. Tegelijkertijd betekent het een lastenverzwaring voor de netto betalende gemeenten. Instemming van de colleges en raden van deze gemeenten is hiervoor noodzakelijk. Pas na besluitvorming in de gemeenteraden is er definitieve duidelijkheid hierover.

Communicatie

De wegenoverdracht heeft consequenties voor inwoners en bedrijven. Dit betreft met name ook de lasten voor hen. Daarvoor is een goede communicatie belangrijk. Er is een Communicatieplan in voorbereiding.

Vervolg

Ter voorbereiding op de bestuurlijke besluitvorming in de gemeenteraad worden een aantal acties uitgevoerd:

- Opstellen definitieve BuCa en uitwerken financiële afspraken tussen de zeven gemeenten;
- Opstellen privaatrechtelijke overeenkomst tussen de Westfrieze gemeenten;
- Afspraken maken met HHNK over het achterstallige onderhoud en mogelijk nieuwe projecten, zoals het project voor de verbetering van de verkeersveiligheid in het Grootslag.

Op 18 december is er een brede Stuurgroep, waaraan alle portefeuillehouders deelnemen. Hierin wordt de definitieve BuCa besproken. Op basis hiervan worden er gezamenlijk keuzes gemaakt, in het bijzonder over de periode van de wederzijdse ondersteuning. Het resultaat van dit overleg is vervolgens de basis waarop de colleges van de 7 gemeenten een definitief besluit nemen ten aanzien van de Wegenoverdracht. Dit besluit wordt vervolgens aan de gemeenteraden voorgelegd.

De besluitvorming in de gemeenteraden is voorzien in het tweede kwartaal van 2021.

Bijlagen

Geen.